

Nici *Documentele lui Ștefan cel Mare* nu sînt publicate pentru a servi filologului, ci istoricului. Așa cum observa un cercetător, comentariile lui Ioan Bogdan la aceste documente alcătuiesc «un adevărat repertoriu al instituțiilor vechi românești» și «un repertoriu geografic al vechilor sate din Moldova»¹. Desigur și aceste comentarii arată că avem de a face cu un istoric ce publică și comentează izvoare de primă importanță pentru istoria noastră, un istoric ce urmărește în notele ce însoțesc documentele probleme de instituții, de așezări, de fapte istorice și numai în treacăt de limbă. La fel se procedează și în cazul cronicilor slave.

De altfel, Ioan Bogdan explică el însuși motivele care l-au determinat să procedeze în acest fel. În ultima pagină a introducerii citate mai sus găsim următoarele: «Textele slave sînt publicate fără prescurtări, așa cum am publicat și cronicile vechi moldovenești. Sînt de părere că în filologia slavă trebuie părăsit cu desăvîrșire sistemul practicat cu atîta predilecție de ruși de a publica textele vechi cu abreviațiunile nedefalcute. Dacă pentru sec. XI—XII reproducerea acestora are oarecare înțeles, manuscrisele din acest timp fiind foarte rare, pentru secolele următoare nu i se poate găsi nici o justificare... Studiul istoric al limbilor slave este destul de înaintat, ca editorii de texte să poată elimina din tipar acele prescurtări ce deformează textul și îngreunează înțelegerea lui. Și apoi, abreviațiunile în paleografia slavă nu prezintă nici o dificultate; sînt foarte rare cazurile unde se pot ivi îndoieli și acestea se pot releva în note. Se înțelege că desfacerea abreviațiunilor trebuie făcută în conformitate cu școala ortografică căreia îi aparțin documentele sau manuscrisele ce se editează»².

Am reproduș acest pasaj tocmai pentru a-l lăsa pe Ioan Bogdan să vorbească el însuși de metoda de publicare a textelor slave — documente sau cronici. El reprezenta și atunci, și mai ales astăzi, punctul de vedere al istoricilor și nu al filologilor. Să ne gîndim la discuțiile ce au avut loc la noi în ultimul timp (1962) în legătură cu republicarea textelor slave și românești în continuarea colecției *Documente privind istoria României*, unde istoricii au susținut din nou acest punct de vedere, combătut tot atunci de către filologi.

În orice caz, așa cum au arătat, la vremea publicării lor, savanți de mare autoritate, edițiile de izvoare ale lui Ioan Bogdan reprezentau și reprezintă și astăzi un model pentru noi. De metoda sa de publicare a textelor slave au ținut seamă și țin și astăzi toți istoricii ce au editat asemenea materiale.

Care sînt, în afara edițiilor de cronici și documente, preocupările de căpetenie ale lui Ioan Bogdan? Publicînd aceste texte — cronici și documente — Ioan Bogdan a trecut la analizarea datelor pe care le ofereau. Cum imensa majoritate a documentelor reflectau realități social-politice, Ioan Bogdan merge pe această cale. El este deschizător de drumuri în problemele de istorie socială românească, drum pe care au mers apoi o serie de cercetători. Ioan Bogdan susținea că istoria noastră, care se preocupase aproape exclusiv de domnitori și relațiile lor externe, trebuia să devină acum «sociologică»¹, adică să cerceteze vechile instituții social-politice ale românilor din cele trei prin-

¹ P. P. Panaitescu, *Ioan Bogdan și studiile de istorie slavă la români*, extras din «Buletinul Comisiunii Istorice a României», VII, Vălenii de Munte, 1928, p. 11.

² I. Bogdan, *Documente privitoare la relațiile...*, p. LXXX.

¹ I. Bogdan, *Istoriografia română și problemele ei actuale*, București, 1905, p. 18.